ГОДИНА VII. На Цетињу, у Понеђељак 20. Јунија 1877. БРОЈ 38.

Излази Суботом.
Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ за годину ф. 6, за по године ф. 3, за четврт године фор. 1 и 50 новчића.
За АУСТРО-УГАРСКУ за годину ф. 6, за по год. ф. 3, за четврт године ф. 1 и 50 новчића.
За СРБИЈУ за годину ф. 7 за друге земље ф 8.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕЂЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима непосредно администрацији »Гл. Црногорца« на Цетиње, а може се и картом упутницом на пошту у Котор. Дописи шиљу се уреднишшву. Рукописи се неврашају.

За огласе плаћа се од реда 5 новч. За огласе веће и на дуже вријеме мање.

Телеграфске вијести.

Бечки „Кореспонденц-биро“ јавља:

БЕЧ, 16. Јунија: Влада аустријска изјављује, да сад још нема повода изаћи из неутралности или спремати војску. Из Петрограда јављају званично, да је данас 15. о.м. у зору осми корпус, коме је претходила четрнаеста дивизија прешао Дунаво близу Зимнице. Непријатељ из својих позиција потиснут, повлачи се натраг. Прелазак се наставља у баркама; бој траје. Никополь гори бомбардован од наших.

ЦАРИГРАД, истога дана: Комора примила предлог, којим се позива влада да коначно учини крај питању црногорском. Руси сузбавени у понеђељак код Зевина, узмичу према Саганлугу, (Кажу Турци. Пр. Ур.).

БЕЧ, 17. Јунија: Разноси се глас да је главни стан руски премјештен у Зимницу. Из руског стана јављају да су успјели прије ћи Дунав, и да је Систов са околнијем висинама заузет од Руса. Из Атине јављају, да су ратне потребе набављене. Фотијадес Беј јавља, да су ратни бродови турски добили налог да отимљу војени материјал. Двије грчке корвете пошле су пут Крфа.

ЦАРИГРАД, 18. Јунија: Акција је снажно отпочела: Цијела линија Дунава тутњи од топова. Около Систова траје бој. И из Добруџе јављају сукоб. Руси заузимајући Алашгерд сузбијени, али у повлачењу успјеше, да с нова заузму више позиција. У Азији Турци су отели висине око Самија и Косубата и заузели Чуруксу.

Турски нападај на Црну Гору.

Кад се човјек обазре на најновију, покојну инвазију Турака у нашој земљи, кад се сјети, каквом је силом, жестином и поуздањем душманин прети овој отпоче, какво ли узбуђење и озбиљност пробуди у опште, какву ли радост и рукопљескајуће возклицаније изазва у Турака и Потурица с једне з брињутост и бојазан у наших пријатеља с друге стране; кад се све фазе и нијансе овога земљотреснога догађаја сјећањем прелете и кад се до испразнога исходишта њихова још смјешнијега конца доспије; — мора човјек, и нехотице, да се грохотом насмије и да ускликне: »Трешаху се горе, и роди се миш«! —

А како да и нерече?—Турска царевина, простирућа се у три стране свијета а подупрта неисцрпивијем изворима финанцијалне и душевне помоћи својех занешењијех љубазника, спремаше се пунијех 9, словом девет, мјесеци све сакривено и у потаји на малу Црну Гору, да је изненади и сатаре; крену са шест страна проти њезинијем тијеснијем границама, и удари са преко 70,000 војске на Црну Гору, која јој је једва 20,000 супротставити могла. Отвори се крвава борба на све стране и послије 3 нељеље тога жестокога ратовања, Црна Гора одби сретно нападаје на све стране, она оста чиста од погане варварске ноге, којом исти хћеде да јој за врат стане.

Сајиб-паша са својех преко 20,000 војске, бијаше по три пута у околици Спужа разбијен и потучен. Спушкијем тврђавама има благодарити спасење остатцима своје војске.

Махмуд-Али-паша, бивши прусијански ђенерал, Блум, бијаше код Јеловице разбијен а у Морачи до ноге потучен и до Колашина прогоњен.

Сулејман-паша, опијен успјехом опскрбљења Никшића залеће се преко Црне Горе таквом силовитошћу, да је мислио, е ће је једнијем скоком прескочити. Но то бијаше за њега прави и вратоломни „salto mortale“. Умјесто да прескочи зетску јаругу, стропушта се посред њезинијех кршева, и једва након девет дана тешкијех и крвавијех напора пође му за руком, да бјегством, онако осакаћен и крваве главе, са црногорске земље брже боље умакне, брже, него што је на њу улетио.

Сам Сулејман развика прије времена овај фијаско, као »покорење Црне Горе«; турски консуо у Дубровнику бијаше већ све спремио за пут на Цетиње, како ће овђе поздравити побједоноснога Сулејмана; »Нова сл. Преса«, ова турска лажи-труба, бијаше већ спремила почасну сабљу, своме Цезару, који је “Црну Гору покорно«. Но будући су у »лажи кратке ноге«, тако се брзо ухвати и ова Сулејманова, с којем се у овој прилици случило упр в као и с оним Турчином, што будући ухваћен од Црногорац, кликаше своју дружину, да је он ухватио Црногорца кога да му помогне заробити. Те би данас и ми могли, као и она Турчинова дружина, Сулејману кликнути: »Доведи Црногорца, кад си га ухватио«!

Ето тако смијешно свршила се турска инвазија и нападај на Црну Гору.

Умјесто да Турци одржаше ухваћени плијен и покорену земљу, најпре нужнијем и пробитачнијем, да се повуку у Подгорицу и да тамо лијече грдне ране, што су их понесли из побједоноснога боја са Црногорцима.

И тако Турци стоје данас много горе него што стојаху пред мјесец дана, у почетку овогодишњега рата с Црном Гором. Четвртина војске изгубљена, проти Црној Гори ништа непостигнуто; Босна и Херцеговина остављене без обране, а турска војска у Зети збијена, штудира били се Црна Гора дала како умиљути, били се у Цариград или на Карадаг.

Могуће врло да ће Турци покушати проти нама и посљедњу срећу; но кад се уважи да 70.000 њихове војске немогаше проти Црној Гори ништа учинити, онда се мора знати, колило се ова боји од 40,000 њихове осакаћене и деморалисане војске. Заметну лк се Турци с Црногорцима још једном јуначког мегдана, без сумње ће овима учинити велику услугу, јер ће им дати прилике, да својој златној историји ратова са Турцима ударе достојан и још златни печат.

Ми смо веће казали, да је Сулејмана спасла поцјепаност наше војске, коју је изазвао турски нападај са свијех страна. И дочим је постигнутијем сједињењем нашијех убојнијех сила одстрањена и најнеприличнија непогода у овоме нашем ратовању, то ће се моћи лако и са најбољијем изгледима упуштати у одсудну битку, која се прво морала свакојако избјегавати. Из ове важне околности и из тога, што је нашијем сједињењем војскама дато довољно времена за све припреме к томе одсудном боју, могу се предвиђети и изгледи за обадвије ратујуће странке. Изгледи ови потпуно нас умирују и спокојавају.

Многи мисле, да за то, што Турска према Црној Гори нема видљиве ратне циљеља, неће више ни ударати на њу, него да ће отпремити један дио своје војске на бојиште проти Русији, а овђе остати у дефензиви, као што и »Н сл. Преса» натуца. Змији се невиде ноге, али се ипак покреће.

И пошто свака дефензива не би била у стању осигурати напуштену Херцеговину и Босну, и пошто досадањијем ратовањем проти Црној Гори ова сигурност није постигнута; као што му је то једина циљељ била, то ће Турци, ако се још ништо у своју снагу поуздају, гледати да новијем нападањем Црне Горе измајсторишу и исфабрицирају посједнуће, да речемо обезбјеђење Босне и Херцеговине. Овај план, и ако је ријетком препређености смишљен, учинио је до данас фијаско, хвала Богу и мишици црногорској, а уздајући се и даље у та два сајузника, надамо се, да ћемо се у будуће пасати без некијех »данајскијех поклона«.

Ратне вијести.

I.

Са црногорско-турског бојишта.

О стању ствари на нашем бојишту проговори ли смо опширније на другом мјесту. Послије него што Сулејман- и Сајиб-паша умакоше са црногорског земљишта, и пошто Мехмед-Али-паша би у Морачи до ноге потучен и на туреко земљиште, у Колашин прећеран, није се више ништа важно догодило? Морачка побједа, колико је нас обрадовала ради њенијех непроцјењивије непосреднијех посљедица, толико је покварила планове Турцима, који су од операција и предузећа потурице Мехмед-Алије с пуним правом све и сва очекивали. Успјешно продирање овога паше, осим што би била сва Брда у опасност разорење и грабежа довело, било би, по несрећи, помладило, препородило и оснажило дерутирану војску Сулејмана и Сајиба. Хвала мудрој управи тамошњијех наших заповједника и шпартанском јунаштву њихове војске, то је све сретно отклоњено и предупређено.

О овом боју доносимо на другом мјесту опширан извјештај.

У Зети није се ово 8 дана ништа ново придесило, осим што се опажа одлажење некијех турскијех одјелења из Подгорице преко Скад. Блата у Муриће. Из овијех покрета неможе се право закључити, дали се та турска одјелења смијерају преко Бара за Цариград укрцати или кане на Црмницу ударати, да с тијем опет изазову подјелење наших сила. Но за обрану Црмнице и за неиспуњење тога њихова плана довољно се постарало.

У осталом наша је војска сву прошлу седмицу употребила за најнеопходније припреме за предстојећу битку, коју војска жељно и одушевљено изгледа.

Бој у Морачи 11. Јунија: Мехмед-Алипаша сјеничка санџака бивш. командар са још двије наше Саликом и Алијом, који предводе преко 20 батаљона редовите 10 хиљада башибозучке Арнаут- војске преће неколико дана дођоше на нашу границу код Колашина. Мехмед-паша два три пута шиљао је своје скитничке хорде к нашој граници и на самој граници опалио нам неке чобанске колибице. — Но наша војска није се пуштавала у озбиљну борбу с непријатељем из узрока, што је предвиђавала да јој бој на граници код самих турски тврдиња неможе бити сретан.

Турци ослобођени, у суботу 11. о. м. изиђу на планину Вучје и Лијеску и заузму брда између Колашина и Мораче. Пред турском силом стајао је само један батаљон Морачана, који је одређен као стража на граници.

Велезаслужни војвода Васојевићки г. Мильан Вуковић, кад виђе, да Турци окренуше на Морачу са своја три батаљона из Матошева похита у Морачу пред Турцима. — У исто вријеме сенатор г. Петар Јокашев Пејовић са два батаљона своје војске из Језера похита у Морачу турцима у сретање. И тако Морача за неколико само сати би снабдјевена са 6 батаљона јуначке наше војске. Но почем турска војска куд камо већа бјеше од наше, то потребоваше мудре уредбе па да се мегдан са добрим успјехом одржати може. Зато наше војсковође разредише и подијелише војску овако: на челу турске војске ставише батаљон Морачки, које му је у задатку стајало да се пред турцима чаркањем измиче до самог манастира и ријеке Мораче. — На десно крило са својом војском, стајао је војвода г. Миљан, а на лијево опет г. Петар Пејовић. Десно и лијево крило стајало је са стране турцима тако, да Турци нијесу за њих знавали. Дивљи башибозуци Турци кад уђу у Морачу и кад с деснога брда виде величанствени и красни из Немањићевог времена са многим и огромним около стојећим зградама манастир морачки, који међу шумовитим брдима као најљепши градић изгледа, потрче к њему, да га заузму. У томе грдном њиховом јуришу дођу Турци до ријеке Мораче под сами манастир. Познати јунаци морачки заузму своје тврђе на Морачи шанчеве и с највећим прегнућем одупиру се турској дивљој навали.

Нашег манастира игуман, г. Митрофан не обзирући се што турске остругуше као град синаху, на коњу кроз војску пролијећаше бранећи манастир свој и храбрећи наше јунаке, да јуначки бране древњу ову од предака остављену им Св. обитељ. У овоме тешкоме тренутку на више мјеста чути се могаше: »О браћо! не жалимо данас погинути, наши очеви Богомољу ову обраниште и сачуваше, па боље нам је свијема овђе код ње и погинути него је пустити турцима; јер би на нас пао укор и срамота за на вјек.« Густе батаре с обје стране, које се овђе сукобише биле су знак, да је већ дошао час, да вјешти управитељ В. г. Миљан и г. Петар Пејовић са својим у потаји стојећим војскама покажу турцима како Црногорци умију бранити слободу свету и милу домовину. Ах драги Боже! узиграни јунаци на сјечу непријатеља, као вуци гладни на овце. У једном ока магновењу запуца са свију страна тако, као да се сва ова брда проломише. Турчин клети са три стране обкољен у великим потоцима и густим шумама зашао уплаши се и трже бјежати натраг. Јунаци наши с јатаганима потекоше за непријатељем. Турски полом био је тако велик, да су Турци наћерати живи ломили се низа високе стијене и дубоке провалине.

Мојима сам очима видио, ће поток Коштањица, крвав тече, Поред свега тога, што с брда из више Мораче грмљаху као громови турски у обрану своје војске топови и на хиљаде остругуше, то опет паша војска нимало им не узмицаше. — На овоме јуначком мегдану наших храбријех старим Шпартанцима сличнијех јунака погибе преко 2000 турака а што су их сутрадан које мртвијех, рањенијех и живијех у овим горама наодили, то ни рачунати нећу; јер је било послье битке. — Турцима отесмо млого џебане, таница, коња и друге које какве војничке одоре. Ноћ прекиде бој и непријатељ замрче на једном брду више села Равни. Наша војска окупи се по ноћи, те изнесе и окупи своје мртве и рањене јунаке, подијелише џебану и добише наредбу, да сутра дан у зору ударе на турски логор. Но Турци поражени грдњијем губитком поноћи измакоше из наше границе и утекоше у Колашин Грдни пораз свој Турци засвједочише и сами тијем, што побјегоше натраг и покваришше свој учени план, да и даље у Морачи продуже своја нечовјечна пустошења.

Наш губитак према турском сасвим је незнатан и састоји се из 40. мртвијех више толико рањенијех.

Ову знамениту и заиста јуначку побједу приписати можемо мудрој војничк

уредби и вјештој управи наших искусних војсковођа г. војводе Миљана Вуковића и сенатора г. Петра Пејовића, као и великој хитрини двају началника г. Баша Т. Божовића и П. Машана Никчевића.

У овој битци, као најбољи јунак прво мјесто заузима млади командир Љеворечког батаљона, г. Тодор Миљанов Вуковић, који је са голом сабљом предњачијо и јуначки предводио свој јуначки батаљон. Овај млади и сваке похвале достојни командир јуначку је битку одржао на брду Требчи код Берана 23. пр. м. послије на Андријевици 26. пр. м. и најпосље на Буковој пољани код Речина, ђе је његовим јуначким прегнућем његов батаљон разбио Турке, којех преко 500. мртвијех остаде. Тодор је син више реченог Војд. Миљана. Дај Боже, да би нам се овакви јунаци хиљадили! У морачкој битци похвалу заслужује с јунаштва од почетка устанка још далеко чувени Панто Цемовић усташки командир.

Турска војска сада је у Колашину. Ми стојимо према њој и чекамо сваки дан нови догађај. Овђе турци нека и сада запамте некадашњу њихову у народној пјесми забиљежену заклетву:

»Заклеше се Турци на погачу,
Да већ неће нигда на Морачу.«

II.

Са руско-турског бојишта.

Најглавнија вијест, што је одтуда имамо забиљежити, јест, да је за преласком лијевога рускога крила преко Дунава у Доброчу слиједовао и прелазак њезина средишта између Зимнице и Сиштове, мјеста управ на сриједу између Силистрије и Видина. И дочим се у исто вријеме јавља, да је већ и главни руски стан помакнут у Зимницу, то је знак, да је веће на десној страни Дунава велика руска сила. Ова војска, без сумње, имаће задатак, да опколи са запада чувени турски тврђавски четверокут Рушчук-Шумла-Варна-Силистрија, и да затвори међу њима главну Керимову војску. Пођели то брзо за руком, онда је на свијем линијама отворен пут у Цариград.

Са Азијског бојишта нема, осим некијех турскијех измишљотина, што их у здвојењу кују, никакве важније вијести. Операције према Карсу и Батуму трају непрекидно; и док се ове несврше, тешко да ћемо чути одтуд какве рјешителне догађаје.

— Устанак Грка у Тесалији заузео је веће велике размјере, тако да му Порта није ништа кадра.

Преглед новина.

»Пол. Кореспонденција« има ова допис из Цариграда.

Коликогод се ратно министарство и размеће објављивањем вијести из Црне Горе, толико је заниемило у погледу стања ствари у Азији. Сав свијет зна веће, да је тамошњи положај најздвојенији. Међу војене неудаће, које тамо стижу турску војску, иде и неочекивана, али и извјесна горка истина, по којој најсрамотнију издају починише Курди од Муша и Вана, у које се Порта ради њихова многобројнога, вјештога и храброга коњаништва толико поуздаваше. Цијело Курдима насељено Дрсинско погорје, које досад, ако ништа по имену, признаваше власт Султана јест скупа са својем мјеродавнијем поглавицом Шах-Хусејин-бегом на челу им, у потпуној побуни проти Султану и Порти. Пошто последњи доби одовлен велику количину оружја, муниције, а и знатне своте новаца, диже на ноге силну војску коњаника. Још ово неби ни свршено, а он се на потицање Руса, који му обећаше потпору, прогласи независнијем. Над Ардахана побуди овога издајника, те показа право лице. Данас стоји он у Кућучану на челу својијех 10.000 добро оружанијех коњаника. Неки други курдски поглавица, именом Геко са 1000 коњаника затворио је кланце Гибиђи-Богаз, који су само 3 сата од Ерзерума далеко. Ове вијести произвеле су овђе, ђе се тој издаји ненадаху, поразително упечатлење. (И тако, биће да смо ми погодили, кад у последњем броју на турски глас, да су ови Курди заузели Бајазит, примјетисмо, да су ти Курди тамо дошли да се предаду руској влади. Пр. Ур.)-

Ономадне бијаше под предсједништвом султана држано ратно вијеће, у коме је претресано више политичнијех и војеннијех питања, а међу осталим расправљао се и један предлог о посредовању неке велевласти, без да се је могло доћи до закључка, и сва је прилика да Султан и надаље остаје у Цариграду. Говори се и о свргнућу Муктар-паше, као и заповједника од Карса и Батума, но у том погледу није још створена никаква коначна одлука. Такође ће се тек у предстојећем ратном вијећу одлучити и о одређењу новодошавшијех мисирскијех одјелења. Мисирско коњаништво и топништво опскрби ће се овђе са нужнијем коњима, који ће се путем реквизиције покупити.

Из покрајина стиже сад амо врло мало војске, дочим са новонареченијем побирањем добровољаца иде да неможе горе, чему се није ни чудити, јер већ свуда мањка способнијех за војничку службу; христијани, са врло малим изнимкама, избјегавају сасвијем војеној служби, јер неће да се под полумјесецом бију проти крсту. Овај час пролази овуда један кор Зебека (азијатске скитнице). За вријеме смјештени су у логор код Шишлија. Њихово присуство у Цариграду врло је угодно. У Перн напастују ови дивљаци многе госпође за вријеме шетње. Било би за жељети, да се ова дивља дјеца Азије што прије одашљу на бојиште, да се већ једном учини крај свађама и отимањима по сокацима,

Нови присилни зајам у земљи усвојила је комора са великом већином. Опозиција некојех хришћанскијех посланика, ослањајући се на општу биједу, била је сасвијем презрена. Од 1. Јулија мораће дакле несрећно становништво да плаћа искључиво за ратне цијели 600 милијона пијастра.

Порта је у начелу забацила захтјеве хришћанскијех заступника на крећанској скупштини. Но за неизазвати Крећане одлучним и посвемашњим одбијањем, позва Порта преко Самих-паше Крећане, да у Цариград пошаљу одасланство од 5 хришћана и 5 мухамеданаца, да са Портом преговарају. Но невјерује нико, да ће се Крећани овоме позиву одазвати.

Турска влада напла се побуђеном, да стане на пут изазивајућем говору овђешњијех турскијех новина проти Грчкој и Грцима у опште, давши им у том погледу опомену. У исто вријеме доби Фотијадес-бој у Атини налог, да у име Султана честита адмиралу Канарису, предсједнику министарства.

— Исти лист од 11. Јунија има допис из Цариграда, који у неколико открива побожне жеље турске владе у погледу Црне Горе: Турци овога пута воде рат проти Црној Гори са релативно знатнијем силама, и они ће без сумње ову кнежевину свладати. (Та немојте хитати! Пр. Ур. »Гл. Ц.«). Но питање је, колико ће јој користити успјеси постигнути са толико труда и жертава. Јасно је, да ће њезине намјере за уништењем Црне Горе у Русији изазвати највеће раздражење, и да ће руска војена акција на Дунаву с тијем страховитије размјере узети за Турску. Већ се веселе окупацији Цетиња (Би мачка рибе, да није у воду газити. Несјецните ражња, зец је још у шуми! — Пр. Ур. »Гл. Цр.«) а непомишљају, какве би компликације овака побједа с друге стране за собом повукла. Наши државници немају никаква предвиђења, а политички такт мањка им сасвијем. У ствари хћели би мира (Има ту и другијех ствари. Пр. Ур. »Гл. Цр.«), и ради би виђети јевропејско посредовање, које би их избавило из рата, кога излазак, као што сами добро увиђају, неможе за Турску бити никако повољан; али они незнаду ништа урадити (Имају они доста учитеља. Пр. Ур. »Гл. Црног.«), што би олакшало ново и дјеиствитељно измирење (Чудо, како се већ сад на то помишља. Пр. Ур. »Гл. Цр.«) Они, веле, да су према Србији били благи, али према Црној Гори да ће бити неумољиви (Ко зна, ко ће на свршетку молити! Пр. Ур. »Гл. Црног.«) Србија да се је непромишљено дала у рат одвући; но Црна Гора да је вјековито огњиште немиримо у јевропској Турској и велика полуга руске политике у истоку. Ово разлагање може бити истинито, но у садањем тренутку није у толико на мјесту, што би овај уништујући рат изазвао најекстремније политичке и војене одлуке Цара Александра. Од стране некога посланства била је Порта упозорена на опасности ове вратоломне политике (Хвала, и ту ће бити кључ свему. Пр. Ур. »Гл. Цр.«); но Турци невјерују данас никоме (?), и иду само за својом главом. Махмуд-Дамат-паша и Серашћер већ се договарају, кога ће нашу одаслати на Цетиње (Киселе су трешње, па нијесу хћели. Пр. Ур. »Гл. Цр.«).

АКСАКОВ — Д.РУ РИГЕРУ.

(Свршетак.)

Неоспорно је, да подлежи највећем истраживању и одговорности онај народ који је по својој бројној и државној моћи и величини самим промислом на то позван и тако рећи за то посвећен — да заузме прво мјесто у славенској породици и да служи осталим члановима исте породице, на име да угњетене ослободи, да слабе ојачава, да расијане уједињава. Али на жалост нашу морамо признати, да дуго нијесмо знали за нашу задаћу и наш позив, и да се нијесмо показали достојни ваше братинске љубави.

Али није крив томе велики руски народ, него онај дио рускога општинства, што је управљао његовом спољашњом судбом, па је, незнајући ни своје историје, ни своје народности, спречавао народ у његовој историчкој свијести. Послије дуге и жестоке борбе сада је, хвала богу, неслало те сметње и свијест је брзо као муња захватила сву Русију и покреће је к новом животу. У том чистом, свијетлом, мушком одушевљењу, којим је руски народ, на чудо цијеломе свијету, ступио у крвави бој против душмана Христа и Славенства, невиди се »младићка жестина«, као што се каже у вашој посланици, нити само религиозна побуда, него се у томе огледа радост, што је високи позив Русије, као православне и славенске државе, опет искрснуо на јавност, радост што је намирен историјски дуг, који је сад тек сазнат, и радост што је послије, толикот блуђења нађен прави пут, што је нађено братинство цијелога свијета. Од сада ће доиста бити Русија на челу Славенства, и она ће остати глава, макар измишљали што му драго на западу њени назови пријатељи и јавни душмани.

Па баш због тога су у овоме часу тако важне братинске изјаве саучешћа од стране западнијех грана славенског племена, некористољубиве изјаве, по што се они од садањег руског рата ненадају за себе никаквим практичним резултатима. Те изјаве, што опомињу Русију на њезин славенски позив и унапређење славенског свијета, служе као путевођа и улијевају јој храброст и чувство силе. Најпослије ми нећемо да тајимо, да руски народ боље појима ону братску свезу, што није основана само на крвном сродству, него и на сродству духовном. Њему је лакше познати своју браћу у оним гранама славенског племена, која су заједно с њиме вјерно сачувала предања древне васионске цркве, него у оним Славенима, који су примали латинску вјеру, којима је Рим духовно средиште, али особита ревност и привржености, што ју је сада Русији изјавила ческа земља, дубоко се одазвала у народном срцу руском и пробудила је у њему радосне наде.

Велике су заслуге ческог народа пред цијелим Славенством. Ви се с правом поносите тиме што је «свјетило хришћанско науке, које су у славенском Велехраду запалили славенски вјероучитељи од вас сијнуло цијелом славенском истоку.« Истина је и то, да је Хус био у Јевропи први борац за идеју, и да је чески народ показао да има у себи силе духа, који је, преживив хуситску епоху своје повјеснице, ту епопеју борбе и мученишства, »за више интересе (наводим ваше изразе,) за просвету, за слободу религиозног увјерења, за своју славенску народност, за право слободне самоуправе, често био самртно рањен, али није још ни данас клонуо, непопуштајући од свог народносног права.« Ви се надате, да ће Славенство одржати чески народ на оној позицији, на којој се налазио и налази — на позицији »предстраже Славенства.«

Нека вам се испуни та нада! Но нека нама буде допуштено да допунимо ваше набрајање заслуга хуситске епохе и да још већма узнесемо славу највећега мужа ваше земље. Није само у томе заслуга ческог народа, што је он »по свједочанству западне историографије,« као што се вели у вашој посланици, био први »по времену« борац за идеју у особи Хуса и што је постао мучеником за слободу религиозног увјерења. Ми у Хуса јако уважавамо сам садржај његова протеста, само унутрашње достојанство оне идеје, за коју се он борио и био мучен. А нама је познато, а и вама самима, да се идеја Хусова непосредно свезивала с оним предањима, којима је темељ ударен, по ријечима ваше посланице, у Велехраду, и која је (предања) примила у насљедство Русија и сво остало православно Славенство. Свјетило хришћанске науке, што је као што ви сами вјерно свједочите, обасјало «из вашега Велехрада славенски исток,« — није ли то свјетило обасјало и Хуса и пробудило у његовој души света, вашим прецима завјештана предања, што их је изгубило полатињено а сачувало православно Славенство? Но латински запад, саставши се на сабору у Костанцу под предсједником римскога првосвећеника и римскэг императора предао је огњу Хуса и његово дјело.....

Чеси, Чеси! Зар ви тако поштујете успомену вашега Хуса? Зар је његово дјело већ тако стародаван факат, да је важно само »по времену«, зар га је већ покрила плесањ прошлости те се преживјело!

Чеси! костантски сабор није се разишао, он је и данас на окупу, само је промијењено име, он једнако грми анатемом на Хуса, на његово дјело и на укупно Славенство.

Гломача Хусова није се још угасила, она једнако букти, али не више у Констанцу, него у самом Прагу. Ко потпирује пламен? Ко потстицаше ватру на ломачи?

Сви, сви они, што су духовним узама свезани с Римом, сви, који стоје у духовној заједници с убицама Хусовим, с оном влашћу, која предавши њега огњу није се ни за пет вјекова одрекла свога дјелања, него и сада сажиже, него још недавно призвала богохуљив благослов небесни на враге Христа и Славенства и казну небесну на вашу славенску браћу која се усудила да избави Хришћане од тираније ислама.

Реците сами: зар сви ти, који ревносно исповиједају Хусу противну науку, неповторавају спаљивање Хусово и сада, сваки дан и сваки час у срцима својим? Зар они неспадају у коло његовијех крвника? Зар они нијесу одпадници духа славенског?

Свако славенско племе, које је у своју духовну судбу приковало за духовну судбу латинства подлежи с њиме једноме суду, оно само себи потписује историчку пресуду, једнаку с латинством.

Али угасите ломачу Хусову. Оправдајте мученика тога, прославите га несујетном, но светом славом, и у име његово бићете ви, Чеси, у духовном јединству са источним Славенством, на западу доиста предстража Славенства.

Братски вам поздрав и захвалност од свијех онијех, којемa је била намјењена ваша посланица.

(Саучешће браће Чеха). У нашој светој борби коју смо одпочели за слободу и просвјету нашега народа имамо у »просвјетној« Јевропи врло мало пријатеља. Ми можемо бити горди на то, јер баш ти који присвајају за себе горди назив јевропских просвјетитеља, ти гледају свим могућим средствима да одрже турско господство, док ми, грђени од тих просвјетитеља« као разбојници паликуће и дивљаци насадисмо све што год имамо за ослобођење наше браће. Између мало нашијех пријатеља заузимају за цијело једно од првијех мјеста наша славенска браћа Чеси. Од крконошких гора до ријеке Ваге и Дунава закликтао је јасно на нашу прву објаву рата, а са прокламацијом Цара ослободиоца достигнуло је највишег ступња. Ми ћемо с том првом приликом проговорити опширније, но даби наши читаоци виђели у коликој мјери је саучешће браће Чеха за нас ево неколико ријечи једног писма које је једна дванајесгодишња Чехиња писала једном Србину који се упутио у наше кршеве: »Желим Вам да се срећно повратите из Црне Горе и донесете собом, Слободу вашој драгој домовини. Пак ћемо се и ми сви радовати с Вама, та мисмо браћа и сестре и запјеваћемо из цијелог срца нашу химну: »Хеј Словане јеште наше Слованска реч жије, покуд наше вјерне срце про власт (за домовину) наши бије!« А другарица те ђевојке храбри нашег брата нека се небоји кад су Руси и божија правда са нама. То да би и она помогла по могућству нашој браћи саставила пријатељски круг својијех другарица који ће непрестано скупљати дарове за наше мученике. Живиле дичне кћери и синови братског ческог народа.

Саучешће ческог народа за ослобођење наше браће показано је најбоље у изјавама ческих општина и других друштава. Само у »Нар. Листима« било је до сад наштампано изјаве из **382 општине** и **29 приватних друштава**. Подписа на тим изјавама било је преко **500**. Још толико, ако не више, наштампано у другим листовима. И ако влада разпушта оне општине које закључују поменуте изјаве ипак се покрет шири све даље крај свију денунцијација бечко пештанских крштенијех и некрштенијех Турака.

Уредник и издавалац СТЕВО ЧУТУРИЛО.

У државној штампарији.